

Liikkumisen etiikkaa laimeana cocktailina

BERGMAN, SIGURD & TORE SAGER (2008). *The ethics of mobilities. Rethinking place, exclusion, freedom and environment.* 275 s. Ashgate, Aldershot.

Liikkumiseen, viestintään ja tiedonsiirtoon yhdistettävä *mobiliiteetti* on ollut viime vuosina suosittu poikkitieteellinen tutkimusaihe. Käytän mobiliteetin suomenoksena *liikkuvuutta*, joka sisältää langattomaan viestintään, liikkeeseen ja liikkumiseen yhdistyvä yhteiskunnalliset ja yksilölliset ilmiöt. Etiikan näkökulmaa valottavan teoksen toimittajat ovat Trondheimin yliopiston tutkijoita eri aloilta. Sigurd Bergman on uskontotieteilijä ja Tore Sager tutkii erityisesti vuorovaikutteista suunnittelua, joten lähtökohta on hyvä poikkitieteelliselle teokselle.

Teoksen 15 artikkelin kirjoittajat työskentelevät kahta poikkeusta lukuun ottamatta Yhdysvalloissa, Britanniassa tai Pohjoismaissa. Poikkitieteellisyys näkyy artikkelien monipuolisuudessa ja tieteenalojen kirjossa. Eniten artikkeleita on uskontotieteen alalta. Edustettuina ovat myös tekniikka ja arkkitehtuuri, sosiologia, filosofia ja kaupunkisuunnittelu. Teos on jaettu kahteen pääosaan. Niiltä puuttuvat täsmäntävät yläotsikot, jotka olisivat jäntevoittäneet sisällöltään sirpaleista teosta. Teoksen artikkelit ovat keskenään liian erilaisia ja niiden välillä ei ole punaista lankaa tai jatkuvuutta.

Kirja alkaa toimittajien yhdessä kirjoittamalla artikkelimittaisella johdannolla. Toimittajat toteavat teoksen nostavan ”yhteiskunnallisen valvonnan” mobiliteetin olennaiseksi ulottuvuudeksi. Heidän mukaansa artikkelit laajentavat valvonnan käsitettä vapauden, paon, yhteiskunnallisen poissulkemisen ja kontrollin aiheisiin. Kirjan luettuani olen toimittajien kanssa eri mieltä. Johdannossa hahmotellut aihealueet eivät jäsenyys lukijalle selkeästi. Ilmiö on tyypillinen toimitettujen teosten ongelma. Johdanto tarjoaa kuitenkin useita mielenkiintoisia kysymyksiä: Miten liike vaikuttaa ihmisiin; kärsimmekö tuottavuus- ja tavoitettavuusähkystä, kuinka uskontotiede kohtaa tilallisen (spatialaisen) käänteen ja kuinka käänne heijastuu liikkuvuuteen?

Johdanto voisi olla toimiva yleiskatsaus, mikäli sitä ei seuraisi ensimmäinen pääosan aloittava, liikkuvuuden tutkimusta perusteleva Bergmanin teksti. Artikkelel keskustelee toisaalta yhteiskunnan nopeutumisen pakon, toisaalta yksilötason hidastumisen löytämisen ongelmasta. Aihe olisi sopinut johdantoon. Bergmanin lähestymistapa on hyvin samankaltainen verrattuna norjalaisen kulttuuriantropologin Thomas Hylland-Eriksenin suomennettuunkin teokseen *Hetken tyrannia* (2003). Kyseinen teos sivuutetaan tekstissä, mikä vaikuttaa oudolta.

Molempien pääkappaleiden artikkelit koskevat julkista tilaa, kansallista turvallisuutta ja sodankäyntiä, yhteiskunnallista toimintaa kriisitilanteissa, sukupuolten merkitystä siirtolaisuudessa, vuorovaikutteista suunnittelua

ja luonnon hasardeja. Maantieteellisesti katsoen artikkelien otsikot ovat lupaavia. Useissa otsikoissa mainitaan kulttuuri- ja yhteiskunta- ja yhteiskuntaantieteellisesti kiinnostavia termejä, kuten *tila ja paikka*.

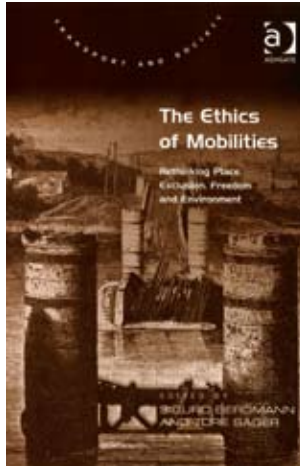
Teoksen perusongelma on yhteisten käsitesisältöjen puute. Useissa artikkeleissa käytetään samoja termejä eri merkityksin. Esimerkiksi johdannossa ei määritellä ”mobiiliutta” tarkasti ja kattavasti. Sitä käytetään synonyminä fyysiselle liikkeelle ja liikettä tukeville fyysisille ratkaisuille, tai vaihtoehtoisesti ontologiaan ja tietoisuuttopiini yhdistettävänä abstraktina käsittekonaisuutena. Hataran terminologisen määrittelyn johdosta artikkelien kirjoittajat määrittelevät omat avainterminsä. Tämä aiheuttaa päällekkäisyyttä ja toistoa. Mielestäni teosta olisi voinut yhtenäistää rajaamalla sisältöä tarkemmin. Esimerkiksi *suunnittelu* olisi voinut olla artikkeliteita yhdistävä yleistermi. Keskeisiksi käsitteiksi nostetut *paikka*, *eristäminen*, *vapaus* ja *ympäristö* näyttäytyvät sisällöllisesti epäsuhtaisesti artikkeleissa.

Kulttuurimaantieteellisesti katsoen kirjan nimessä paikan käsite nostaa maantieteilijän mielenkiinnon. Laajasti ymmärrettynä paikkaan liittyviä tekstejä on viisi. Muut otsikkotason aiheet jäävät ohuiksi. Esimerkiksi ympäristö metakäsitteenä rajataan lähinnä luonnonhasardien ja -kriisien ilmenemiskontekstiksi, jossa fyysinen liikkuvuus ja avunanto tapahtuvat. Jäin myös miettimään etiikan käsitteitä. Etiikka on useiden tekstien tausta-ajatuksena, mutta eettinen pohdiskelu ja käsitteen viimeisimmät analyysit puuttuvat. Tämä voi johtaa ostajaa harhaan.

Teoksen toimitustyö vaikuttaa keskeneräiseltä. Esimerkiksi vaihtelevat viittauskäytännöt konkretisoivat toimituksellisia ongelmia. Harvardilainen viittaustekniikka ja noottijärjestelmä vaihtelevat artikkeleittain. Lisäksi noottiviittausjärjestelmää käytetään vaihtelevasti. Muutamissa teksteissä alaindeksoinnin ohella on kokoava viitelista, kun taas toisista se puuttuu. Myös artikkelien laajuus vaihtelee huomattavasti. Laajin artikkeli on pituudeltaan kolminkertainen lyhympään verrattuna. Teos olisi tarvinnut tarkempaa toimituksellista ohjeistusta, jotta yleisvaikutelma olisi parempi.

Kokonaisuutena hajanainen teos ei tarjoa etiikan ja liikkuvuuden kokonaisvaltaista analyysia. Artikkeleita yhdistää oikeastaan ainoastaan merkityksiltään vaihteleva mobiliteetin käsite. Pahin ongelma on kuitenkin otsikon ja sisällön kohtaamattomuus. Artikkelien tapa käsitellä etiikkaa on sisäänrakennettui valmiiksi annettu ja lukijan odotetaan tuntevan aihepiiri ennalta.

Teoksesta puuttuu erillinen yhteenveto- tai lopetusartikkeli. Témaattisesti hajanaisen ja argumentoinniltaan vivahteikkaan teoksen eheyden kannalta yhteenveto olisi ollut toivottava. Yksittäisartikkelit tarjoavat kuitenkin yliopistotutkijoille mahdollisuuden löytää uusia näkö-

kulmia mobiliteetin käsitteellistämiseen. Suosittelen kirjaa aihepiirin parissa työskenteleville tutkijoille ja asiantuntijoille, jotka haluavat syventää näkökulmaansa artikkelien teemoihin. Kokonaisvaltaista lukunautintoa kirja ei minulle kuitenkaan tarjonnut mielenkiintoisesta nimestään huolimatta.

KIRJALLISUUS

Eriksen, T.-H. (2003). *Hetken tyrannia*. 248 s. WSOY, Helsinki.

TOMMI INKINEN
*Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*